VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Asiantuntijalausunto

22.11.2022

VN/11019/2022
VN/11019/2022-VNK-47

Puolustusvaliokunnalle

Valtioneuvoston kanslian lausunto puolustusvaliokunnalle hallituksen esityksestä laeiksi eräiden kiinteistönhankintojen luvanvaraisuudesta annetun lain, valtion etuosto-oikeudesta eräillä alueilla annetun lain ja etuostolain 1 §:n muuttamisesta (HE 222/2022 vp)

Puolustusvaliokunta on pyytänyt valtioneuvoston kanslian asiantuntijalausuntoa otsikon aiheesta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi useita muutoksia kiinteistövarallisuuden siirtoihin liittyvän lainsäädännön kattavuuden ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Esityksellä pyritään myös selkeyttämään ostajien oikeuksia ja velvollisuuksia. Esityksessä ehdotetut säädösmuutokset on perusteltu asianmukaisesti, sekä vaikuttavat perustelluilta.

Lakiin kiinteistöhankintojen luvanvaraisuudesta ehdotetaan lisättäväksi luvan myöntämisen edellytyksiin (5 §), ettei hankinta saisi uhata kansallista turvallisuutta. Tällä hetkellä lupa kiinteistön hankinnalle voidaan lain 5 §:n 1 momentin myöntää, jos hankinnan ei arvioida vaikeuttavan maanpuolustuksen järjestämistä, alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista eikä rajavalvonnan, rajaturvallisuuden tai huoltovarmuuden varmistamista. Momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lupa kiinteistön hankinnalle voidaan myöntää, jos hankinnan ei arvioida lisäksi uhkaavan kansallista turvallisuutta. Kansallisen turvallisuuden lisääminen soveltamisalaan ei kuitenkaan vaikuttaisi suoraan etuostovyöhykkeiden määrittelyyn vaan ne määräytyisivät jatkossakin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kohteiden perusteella.

Esityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan tietty kiinteistö voi sijaita vaarattomasti suhteessa nykyisen soveltamisalan edellä mainittuihin kohteisiin nähden, mutta vaarantaa siitä huolimatta kansallista turvallisuutta.

Kansallinen turvallisuus voi vaarantua monella tavalla ja kaikkia tilanteita ei ole mahdollista etukäteen hahmottaa ja ennakoida. Yksi esimerkki kansallisen turvallisuuden ulottuvuudesta on ylimmän valtionjohdon toimintaedellytysten turvaaminen. Esimerkiksi ostaja voisi hankkia välittömästi ministeriökiinteistön tai valtion johtamiseen tarkoitettujen väistö- ja suojatilojen läheltä kiinteistön, jolloin luvan myöntämisen edellytyksiä tulisi menettelyssä tarkastella myös kansallisen turvallisuuden kautta.

Muuttuvassa turvallisuustilanteessa, jopa mahdollisissa poikkeusoloissa, valtion ylimmän johdon päätöksentekotarve moninkertaistuisi määrällisesti, tahti kiihtyisi ja päätösten merkitys voisi olla pai-

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Valtioneuvoston kanslia				
PL 23 00023 Valtioneuvosto	Snellmaninkatu 1 A Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	09 1602 2165 +358 9 1602 2165	kirjaamo.vnk@gov.fi

noarvoltaan poikkeuksellista. Vihamieliset vaikuttamispyrkimykset päätöksentekoon voivat olla haitallisia demokraattisen järjestelmän, sekä valtion itsemääräämisoikeuden kannalta. Valtion johtamiseen tarvittavat ja käytettävät tilat, niiden varatilat, niitä tukevat ICT- ja tekniset järjestelmät tulisi voida viime kädessä omistussuhteisiin puuttuen turvata. Kyseeseen voisi tulla myös näiden tilojen ja järjestelmien välittömässä läheisyydessä olevat kohteet, joiden kautta voitaisiin häiritä ja vahingoittaa valtion johtamista. Valtion johtamisen turvaamiseen liittyy varsinaisen päätöksenteon ohella myös tarvittava valmistelutyö ja päätösten toimeenpano, joka on myös katsottava kuuluvaksi lain soveltamisalaan.

Erityisesti vakavissa kriisitilanteissa on tärkeää turvata tarvittavat tilat ja yhteydet, jotta valtio ensinnäkin kykenee päätöksentekoon, sekä toisaalta käyttämään puhevaltaansa myös Kansainvälisen yhteisön puitteissa (EU, kahdenväliset yhteydet, YK, NATO). Valtion johtamiseen liittyy kyky toimia osana Euroopan unionia ja kansainvälistä yhteisöä, eli kyse ei olisi pelkästä kansallisesta toiminnasta, vaikka kyse on kansallisesta turvallisuudesta.

Käytännössä on rajallista, missä määrin omistussuhteeseen puuttumalla voidaan estää vihamielistä toimijaa käyttämästä tiettyä kiinteistöä valtion ylimpien toimielimien toiminnan häiritsemiseksi. Muut turvallisuusviranomaisten keinot ovat tässä suhteessa ensisijaisia.

Kansallisen turvallisuuden käsite on osa Euroopan unionin ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeusjärjestelmää, jolla on merkitystä suhteessa kansalliseen sääntelyyn. Kansallisen turvallisuuden alan määrittäminen on kuitenkin ensisijaisesti kansallinen tehtävä, jota lainsäädäntöä varmistellessa tulisi hyödyntää niin, että se ymmärretään laajasti – ministeriöiden toimialarajoihin pysähtymättä.

Johtava asiantuntija Teija Pellikainen